

Wagnerová / Šimíček
Langášek / Pospíšil
a kolektiv

Listina
základních práv
a svobod
Komentář

Wolters Kluwer
Česká republika

KOMENTÁŘE WOLTERS KLUWER

EDICE KODEX

Listina základních práv a svobod

Eliška Wagnerová / Vojtěch Šimíček
Tomáš Langášek / Ivo Pospíšil
a kolektiv

Listina základních práv a svobod

Komentář

Wolters Kluwer
Česká republika

Vzor citace:

Wagnerová, E.; Šimíček, V.; Langášek, T.; Pospíšil, I. a kol.

Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, s. 931.

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Listina základních práv a svobod : komentář / Eliška

Wagnerová ... [et al.]. -- Praha : Wolters Kluwer ČR,

2012. -- 931 s.

Právní stav pub. je k 30. 9. 2011

ISBN 978-80-7357-750-6 (váz.)

342.7 * 347.951 * (437.3)

- lidská práva -- Česko

- soudní rozhodnutí a stanoviska -- Česko

- zákony

- komentáře

342 – Ústavní právo. Správní právo [16]

Právní stav publikace je k 30. 9. 2011.

© Wolters Kluwer, a. s., 2012

ISBN 978-80-7357-750-6 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-7357-219-0 (PDF)

Vydává Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3,
v roce 2012 jako svou 997. publikaci.

Šéfredaktor: Václav Fiala. Redaktoři: Kamil Dočkal, Veronika Machková.

Vydání první. Stran 931.

Sazba a tisk SERIFA®, s. r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5.

www.wkcr.cz, email: obchod@wkcr.cz, tel. 246 040 400, fax: 246 040 401

OBSAH

Slovo o autorech	IX
Seznam použitých zkratk	XIII
Předmluva	XVIII
Ediční poznámka	XXII
Přehled komentovaných ustanovení	XXIV
Úvod	1
I. Historie, duchovní základy základních práv	1
II. Ústavní „zpozitivnění“ základních práv	4
III. Teorie a funkce základních práv	9
IV. Skutkové podstaty základních práv (vymezování okruhu dopadu ochrany plynoucí ze základních práv a z jejich interpretace)	17
V. Oprávnění k základním právům	19
VI. Vázanost veškeré veřejné moci základními právy	21
VII. Omezení základních práv	23
VIII. Konkurence a kolize základních práv	28
IX. Procesní aspekty ochrany základních práv	29
X. Evropská dimenze ochrany základních práv	32
Judikatura a literatura k úvodu	44
LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD	47
Preambule	48
Judikatura a literatura k preambuli	52
HLAVA PRVNÍ	
OBEČNÁ USTANOVENÍ	55
Čl. 1 <i>Svoboda a rovnost v důstojnosti a právech.</i> <i>Základní práva a svobody obecně</i>	55
Judikatura a literatura k čl. 1	71
Čl. 2 <i>Charakteristika státu a jeho vztahu k soukromým osobám</i>	79
Judikatura a literatura k čl. 2	91
Čl. 3 <i>Zákaz diskriminace, svobodná volba národnosti, zákaz postihu</i> <i>pro uplatňování základních práv</i>	97
Judikatura a literatura k čl. 3	118
Čl. 4 <i>Limity omezování základních práv</i>	124
Judikatura a literatura k čl. 4	134

HLAVA DRUHÁ**LIDSKÁ PRÁVA A ZÁKLADNÍ SVOBODY** 141**Oddíl první Základní lidská práva a svobody** 141

Čl. 5	<i>Způsobilost mít práva</i>	141
	Judikatura a literatura k čl. 5	146
Čl. 6	<i>Právo na život</i>	150
	Judikatura a literatura k čl. 6	180
Čl. 7	<i>Nedotknutelnost osoby a zákaz mučení</i>	186
	Judikatura a literatura k čl. 7	210
Čl. 8	<i>Osobní svoboda</i>	217
	Judikatura a literatura k čl. 8	252
Čl. 9	<i>Zákaz nucených prací a služeb</i>	260
	Judikatura a literatura k čl. 9	272
Čl. 10	<i>Právo na soukromí v širším smyslu</i>	277
	Judikatura a literatura k čl. 10	290
Čl. 11	<i>Ochrana vlastnictví</i>	300
	Judikatura a literatura k čl. 11	323
Čl. 12	<i>Soukromí v prostorové dimenzi</i>	330
	Judikatura a literatura k čl. 12	337
Čl. 13	<i>Soukromí jako důvěrnost komunikace</i>	341
	Judikatura a literatura k čl. 13	349
Čl. 14	<i>Svoboda pohybu a pobytu</i>	352
	Judikatura a literatura k čl. 14	363
Čl. 15	<i>Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání</i>	370
	Judikatura a literatura k čl. 15	389
Čl. 16	<i>Právo svobodně projevovat své náboženství a autonomie církví</i>	394
	Judikatura a literatura k čl. 16	417

Oddíl druhý Politická práva 423

Čl. 17	<i>Svobodný projev a právo na informace</i>	423
	Judikatura a literatura k čl. 17	437
Čl. 18	<i>Petiční právo</i>	446
	Judikatura a literatura k čl. 18	455
Čl. 19	<i>Shromažďovací právo</i>	457
	Judikatura a literatura k čl. 19	470
Čl. 20	<i>Sdružovací právo</i>	475
	Judikatura a literatura k čl. 20	491
Čl. 21	<i>Volební právo, přístup k veřejným funkcím</i>	497
	Judikatura a literatura k čl. 21	512
Čl. 22	<i>Svobodná soutěž politických sil</i>	517
	Judikatura a literatura k čl. 22	521
Čl. 23	<i>Právo na odpor</i>	525
	Judikatura a literatura k čl. 23	536

HLAVA TŘETÍ	
PRÁVA NÁRODNOSTNÍCH A ETNICKÝCH MENŠIN	539
Čl. 24 <i>Zákaz postihování za příslušnost k národnostní a etnické menšině</i> ...	539
Judikatura a literatura k čl. 24	547
Čl. 25 <i>Zvláštní menšinová práva</i>	552
Judikatura a literatura k čl. 25	564
HLAVA ČTVRTÁ	
HOSPODÁŘSKÁ, SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ PRÁVA	573
Čl. 26 <i>Právo na svobodnou volbu povolání, podnikat a získávat prostředky pro své životní potřeby prací</i>	573
Judikatura a literatura k čl. 26	587
Čl. 27 <i>Koaliční svoboda a právo na stávku</i>	590
Judikatura a literatura k čl. 27	603
Čl. 28 <i>Právo na spravedlivou odměnu za práci a na uspokojivé pracovní podmínky</i>	609
Judikatura a literatura k čl. 28	617
Čl. 29 <i>Zvláštní ochrana žen, mladistvých a osob zdravotně postižených v pracovněprávních vztazích</i>	619
Judikatura a literatura k čl. 29	624
Čl. 30 <i>Právo na sociální zabezpečení a na pomoc v hmotné nouzi</i>	626
Judikatura a literatura k čl. 30	641
Čl. 31 <i>Právo na ochranu zdraví a na zdravotní péči</i>	645
Judikatura a literatura k čl. 31	656
Čl. 32 <i>Ochrana rodičovství, rodiny, dětí a mladistvých</i>	659
Judikatura a literatura k čl. 32	670
Čl. 33 <i>Právo na vzdělání</i>	677
Judikatura a literatura k čl. 33	687
Čl. 34 <i>Právo na ochranu výsledků tvůrčí duševní činnosti a právo na přístup ke kulturnímu bohatství</i>	690
Judikatura a literatura k čl. 34	702
Čl. 35 <i>Právo na příznivé životní prostředí</i>	707
Judikatura a literatura k čl. 35	722
HLAVA PÁTÁ	
PRÁVO NA SOUDNÍ A JINOU PRÁVNÍ OCHRANU	725
Čl. 36 <i>Právo na spravedlivý proces</i>	725
Judikatura a literatura k čl. 36	757
Čl. 37 <i>Zajištění procesní rovnosti, meze povinnosti vypovídat</i>	771
Judikatura a literatura k čl. 37	782
Čl. 38 <i>Veřejné, průtahů prosté jednání před zákonným soudcem a soudem s možností vyjádření</i>	787
Judikatura a literatura k čl. 38	798

Čl. 39 <i>Výhrada zákona při označení trestnosti jednání a druhů trestů</i>	804
Judikatura a literatura k čl. 39	808
Čl. 40 <i>Procesní garance spravedlivosti trestního řízení</i>	811
Judikatura a literatura k čl. 40	824
HLAVA ŠESTÁ	
USTANOVENÍ SPOLEČNÁ	831
Čl. 41 <i>Omezená vymahatelnost některých hospodářských, sociálních a kulturních práv</i>	831
Judikatura a literatura k čl. 41	840
Čl. 42 <i>Osobní působnost Listiny a jiných předpisů</i>	844
Judikatura a literatura k čl. 42	850
Čl. 43 <i>Právo na azyl</i>	852
Judikatura a literatura k čl. 43	863
Čl. 44 <i>Omezení některých práv</i>	866
Judikatura a literatura k čl. 44	873
Právní předpisy citované v komentáři	877
Rejstřík	891

SLOVO O AUTORECH

Hynek Baňouch (nar. 1972)

Soudce Okresního soudu v Chrudimi. V minulosti pracoval jako asistent soudce (postupně u Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a Okresního soudu v Chrudimi). Vyučuje sociologii práva na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Po dokončení ekonomického studia v roce 1996 (DFJP Univerzity Pardubice) vystudoval právo na Právnické fakultě a sociologii na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. V roce 2011 absolvoval doktorské studium na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Vedle praktického práva se zabývá sociologií práva (efektivnost a otázky každodennosti práva) a ústavním právem.

Jiří Baroš (nar. 1981)

Vystudoval politologii a právo na Masarykově univerzitě v Brně. Během svých studií absolvoval zahraniční studijní pobyt na Sciences Po v Paříži. Od roku 2008 působí jako asistent soudce Ústavního soudu. Externě vyučuje na Katedře politologie FSS MU lidská práva a politickou filozofii. Editoval knihu *Vladimír Čermák. Člověk – filozof – soudce* (2009) a je autorem mnoha dalších článků v odborných i publicistických časopisech.

Michal Bobek (nar. 1977)

vyučuje na Institutu evropského a srovnávacího práva Právnické fakulty Univerzity v Oxfordu. V akademickém roce 2011–2012 je pak hostujícím přednášejícím na univerzitách v Torontu, Paříži a Varšavě; externě přednáší také na slovenské i české Justiční akademii, stejně jako v profesním vzdělávání pro řadu dalších institucí. Právo a mezinárodní vztahy studoval v Praze, Bruselu, Cambridge, Brisbane, Oxfordu a na Evropském univerzitním institutu ve Florencii. Je autorem, spoluautorem či editorem bezmála deseti knih a řady článků v oblasti evropského práva a srovnávacího práva veřejného publikovaných po celém světě v češtině, angličtině, francouzštině a němčině, a přeložených také do rumunštiny, polštiny či ruštiny. Spoluzaložil a předsedal České společnosti pro evropské a srovnávací právo. Spoluzaložil a snaží se stále ještě občas něco stvořit na Jiné právo. V minulosti pracoval mimo jiné jako asistent předsedy soudu a vedoucí Oddělení dokumentace a analytiky Nejvyššího správního soudu.

Petr Jäger (nar. 1980)

Je asistentem soudkyně Ústavního soudu. Zaměřuje se na ústavní právo, lidská práva, konfesní právo a právní teorii. Absolvoval magisterský a doktorský studijní program v oboru teorie práva na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Uskutečnil studijní pobyt na Manchester Metropolitan University (2001/02) a výzkumné pobyty na univerzitách v Rotterdamu a Lovani. Od roku 1999 byl autorem či spoluautorem řady odborných projektů, zejm. mezinárodních studentských konferencí. V letech 2004–2007 působil jako spolupracovník redakce časopisu *Jurisprudence*. V letech 2007–2009 byl poradcem předsedů Legislativní rady vlády. Od roku 2009 externě vyučuje na Katedře ústavního práva a politologie Právnické fakulty MU v Brně a pravidelně přednáší pro Českou advokátní komoru. Je autorem či spoluautorem knih *Církev a náboženské společnosti v ČR a jejich právní postavení* (2006), *Svoboda projevu* (2007, s P. Molkem) a *Komunistické právo v Československu* (2009, v autorském kolektivu).

Marian Kokeš (nar. 1981)

Ihned po absolvování Právnické fakulty MU v roce 2006 nastoupil jako asistent soudkyně Ústavního soudu E. Wagnerové, kde působí doposud. Od roku 2008 je rovněž externím doktorandem na katedře ústavního práva a politologie na téže fakultě a také studentem magisterského studia politologie na Fakultě sociálních studií MU.

Jan Kysela (nar. 1974)

Od roku 1998 vyučuje na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, od roku 2006 docentem pro obor politologie. Působí také jako tajemník Stálé komise Senátu pro Ústavu ČR a parlamentní procedury. V oborech ústavního práva, politické vědy a teorie práva publikoval čtyři monografie [např. *Dvoukomorové systémy: teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů* (2004) či *Zákonodárství bez parlamentů: delegace a substituce zákonodárné pravomoci* (2006)], spoluautor *Komentáře k Ústavě a Listině* (2. vydání, 2009), autor desítek článků a editor několika sborníků.

Tomáš Langášek (nar. 1974)

Je generálním sekretářem Ústavního soudu. Předtím pracoval jako vedoucí analytického odboru Ústavního soudu, asistent předsedy Ústavního soudu a právník Kanceláře veřejného ochránce práv. Vystudoval práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a srovnávací ústavní právo na Central European University v Budapešti (LL.M. *with merits*). V letech 2002–2010 byl zastupujícím členem Rady vlády pro lidská práva, v letech 2002–2005 členem Výboru pro zabránění mučení a jinému nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání Rady vlády pro lidská práva. Je členem Rady Justiční akademie a zastupujícím členem Správní rady Agentury Evropské unie pro základní práva. Je spoluautorem *Zákona o Ústavním soudu s komentářem* (ASPI, a. s., 2007) a autorem monografie *Ústavní soud Československé republiky a jeho osudy v letech 1920–1948* (Aleš Čeněk, 2011).

Pavel Molek (nar. 1980)

V roce 2003 dokončil magisterská studia a v roce 2009 doktorské studium Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, v roce 2005 dokončil magisterská studia politologie na Fakultě sociálních studií tamtéž. V letech 2009/2010 vystudoval LL.M. program Law in a European and Global Context na Universidade

Católica, Lisabon. Od roku 2003 do současnosti je asistentem soudce Nejvyššího správního soudu a od roku 2008 také asistentem na Katedře ústavního práva a politologie. Od roku 2010 je pravidelným hostujícím učitelem na Universidade Católica, Lisabon. Publikuje komentáře k judikatuře Evropského soudu pro lidská práva v časopise *Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva* a v časopise *Soudní rozhledy*, kde je členem redakční rady. Je spoluautorem dvou monografií (Molek, P., Šimíček, V. *Soudní přezkum voleb*, Linde : Praha, 2006; Jäger, P., Molek, P. *Svoboda projevu*, Auditorium: Praha, 2007), dvou komentářů (Bahýľová, L., Filip, J., Molek, P., Podhrázký, M., Suchánek, R., Šimíček, V., Vyhnanek, L. *Ústava ČR – Komentář*, Linde : Praha, 2010; Kosař, D., Molek, P. a kol. *Zákon o azylu – Komentář*, ASPI Wolters Kluwer : Praha, 2010), a autorem jedné monografie (Molek, P. *Právní pojem pronásledování v souvislostech evropského azylového práva*, C. H. Beck : Praha, 2010). V letech 2007–2009 byl členem pracovní komise pro správní právo Legislativní rady vlády.

Ivo Pospíšil (nar. 1978)

Vystudoval politologii a právo. Působil na Mezinárodním politologickém ústavu MU (1999–2001), v Kanceláři veřejného ochránce práv (2001–2002); v letech 2002–2008 vykonával funkci asistenta soudce Ústavního soudu. V současnosti zastává funkci vedoucího analytického odboru Ústavního soudu a působí jako odborný asistent na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií FSS MU. Je autorem monografií *Práva národnostních menšin. Mezi univerzalismem lidských práv a partikularismem skupinových odlišností* (2006) a *Utváření politického systému v Estonsku* (2005), spoluautorem monografie *Pobaltí v transformaci. Politický vývoj Estonska, Litvy a Lotyšska* (2000) a komentáře *Zákona o Ústavním soudu* (2007).

Kateřina Šimáčková (nar. 1966)

Je soudkyní Nejvyššího správního soudu, odbornou asistentkou Katedry ústavního práva a politologie na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, členkou Výboru pro výběr soudců Soudu pro veřejnou službu EU a náhradnicí členky Evropské komise pro demokracii prostřednictvím práva, tzv. Benátské komise. V minulosti působila jako advokátka, členka Legislativní rady vlády ČR. Ve své právní praxi i akademické práci se zabývá lidskoprávními otázkami, kontrolou ústavnosti, některými problémy ze správního, finančního a soukromého práva, ke kterým publikovala celou řadu článků v odborných časopisech.

Vojtěch Šimíček (nar. 1969)

Od roku 2003 působí jako soudce Nejvyššího správního soudu, vedle toho je docentem Katedry ústavního práva a politologie na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V oborech ústavního práva, politologie a teorie práva publikoval desítky článků v českých i zahraničních odborných časopisech a je autorem či spoluautorem řady monografií – např. *Ústavní stížnost* (2007), *Soudní přezkum voleb* (2006), či komentáře Ústavy a zákona o Ústavním soudu (2008) a rovněž editorem mnoha sborníků z konferencí.

Eliška Wagnerová (nar. 1948)

Původní profesí advokátka. Po návratu z exilu asistentka soudce Ústavního soudu, od roku 1996 soudkyně Nejvyššího soudu a od roku 1998 předsedkyně tohoto soudu. V roce 2002 byla jmenována soudkyní a místopředsedkyní Ústavního soudu. Kromě právnického vzdělání získala doktorát (Ph.D.) v oboru politologie. Realizovala rovněž pedagogickou činnost v oboru srovnávacího ústavního práva na Právnické fakultě UP v Olomouci a na Fakultě sociálních studií MU v Brně. V tomto oboru publikovala četné stati v domácím i zahraničním odborném tisku, jakož i v domácích a zahraničních sbornících a monografiích. Vystoupila s odbornými přednesy na vědeckých konferencích pořádaných jak zahraničními, tak domácími univerzitami, jakož i zahraničními ústavními soudy. Byla a je členkou vědeckých rad a zastávala funkci náhradní členky Benátské komise.

Jan Witr (nar. 1978)

Odborný asistent Katedry teorie práva a právních učení Právnické fakulty Univerzity Karlovy a externí vyučující Ústavu politologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Studoval právo, historii a politologii na Univerzitě Karlově v Praze (PF UK absolvoval v roce 2001, FF UK v roce 2004, doktorské studium na PF UK v roce 2006) a na Ludwig-Maximilians-Universität v Mnichově (v letech 2002–2003). Autor monografie *Říše principů. Obecné a odvětvové principy současného českého práva* (2006), za kterou získal Bolzanovu cenu a Cenu Antonína Randy, učebnice *Principy českého ústavního práva* (2006), monografie *Česká parlamentní kultura* (2010) a desítek dalších odborných textů z oblasti teorie práva, ústavního práva, právních dějin a politologie.

**Přehled autorů
a jimi zpracovaných částí komentáře**

Bañouch, Hynek: čl. 37, 38, 39, 40

Baroš, Jiří: čl. 1 a 5

Bobek, Michal: úvod (s. 111–162), čl. 3, 33, 42

Jäger, Petr: čl. 15 a 16

Kokeš, Marian: čl. 6 a 35

Kysela, Jan: čl. 18, 23, 27

Langášek, Tomáš: čl. 7, 8, 9

Molek, Pavel: čl. 14 a 43

Pospíšil, Ivo: čl. 24, 25, 36

Šimáčková, Kateřina: čl. 11, 32, 34

Šimíček, Vojtěch: preambule, čl. 19, 20, 21, 22, 44

Wagnerová, Eliška: úvod (s. 1–110), čl. 2, 4, 10, 12, 13, 17

Witr, Jan: čl. 26, 28, 29, 30, 31, 41

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Právní předpisy, mezinárodní smlouvy a další prameny

ABGB	Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (rakouský obecný zákoník občanský)
autorský zákon	zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník)
BVerfGE	Bundesverfassungsgerichts Entscheidungen (Sbírka rozhodnutí Spolkového ústavního soudu)
ČNR tisk 91	Česká národní rada 1990–1992, sněmovní tisk č. 91: návrh poslanců ČNR Dagmar Burešové, Václava Žáka, Michala Krause, Jana Kasala, Zdeňka Malíka, Jaroslava Ortmana, Jana Kalvody, Iva Palkosky, Karla Holomka a Ivany Janů na vydání usnesení, kterým Česká národní rada navrhuje Federálnímu shromáždění, aby přijalo ústavní zákon o základních právech a svobodách.
devizový zákon	zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů
Dodatkový protokol k Úmluvě ex. ř.	Dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášený pod č. 209/1992 Sb. zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů
FS tisk 223	Federální shromáždění ČSFR 1990–1992, VI. volební období, tisk č. 223: Návrh skupiny poslanců FS ČSFR M. Benčíka, M. Borgul'ý, V. Danihela, D. Drešerové, L. Ledla, Z. Masopusta, J. Maštálky, J. Mečla, P. Měráka, J. Oleje, G. Rothmayerové, J. Vodehnala a dalších na vydání ústavního zákona o základních právech a svobodách
FS tisk 330	Federální shromáždění ČSFR 1990–1992, VI. volební období, tisk č. 330: návrh Slovenskej národnej rady na vydanie ústavného zákona, ktorým sa vyhlasuje Listina základných práv a slobôd
FS tisk 331	Federální shromáždění ČSFR 1990–1992, VI. volební období, tisk č. 331: návrh České národní rady na přijetí ústavního zákona, kterým se vyhláší Listina lidských práv a svobod
FS tisk 392	Federální shromáždění ČSFR 1990–1992, VI. volební období, tisk č. 392: Správa ústavno právných výborov Snemovne ľudu

	a Snemovne národov k návrhu Slovenskej národnej rady na vydanie ústavného zákona, ktorým sa vyhlasuje Listina základných práv a slobôd (tlač 330) a k návrhu Českej národnej rady na vydanie ústavného zákona, ktorým sa vyhlasuje Listina ľudských práv a slobôd (tlač 331)
GG	Základní zákon SRN
horní zákon	zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství
lázeňský zákon	zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon)
Listina	Listina základních práv a svobod, vyhlášená zákonem č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, republikovaná usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., kterým se mění Listina základních práv a svobod
Listina EU	Listina základních práv Evropské unie
MPHSKP	Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, vyhlášený pod č. 120/1976 Sb.
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, vyhlášený pod č. 120/1976 Sb.
o. s. ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
obč. zák.	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
obecní zřízení	zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů
obch. zák.	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
petiční zákon	zákon č. 85/1990 Sb., o právu petičním
Protokol č. 4	Protokol č. 4 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášený pod č. 209/1992 Sb.
k Úmluvě	Rámcová úmluva Rady Evropy o ochraně národnostních menšin, vyhlášená pod č. 96/1998 Sb.
Rámcová úmluva	
s. ř. s.	zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
SES	Smlouva o založení Evropského společenství
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
spr. ř.	zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

stavební zákon	zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů
školský zákon	zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
tr. ř.	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
tr. zák.	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášená pod č. 209/1992 Sb.
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
VDLP	Všeobecná deklarace lidských práv
vodní zákon	zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů
zákon na ochranu zvířat proti týrání	zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů
zákon o advokacii	zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
zákon o azylu	zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů
zákon o BIS	zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů
zákon o církvích a náboženských společnostech	zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění pozdějších předpisů
zákon o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem	zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů
zákon o jednacím řádu Poslanecké sněmovny	zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů
zákon o loteriích	zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, ve znění pozdějších předpisů
zákon o matrikách, jménu a příjmení	zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
zákon o národnostních menšinách	zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
zákon o ochraně přírody a krajiny	zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů